

י. ה. / שנים.

(א) אחד העם.

בתשרי תרס"א, בברלין, נרשמו אצלי שורות אלו:

ראיתי את אחד העם, גם בארו נפלה שלהבת, ואך לבך תובע ממך: הסנה לא אָפֵל. את התקנה, המרָפֵן, התובֵע — כאילו אינך מרגיש בו יותר, אבל מרגיש בו אחר: נכנע ומותר. רעיונות אחרים בוקעים להם דרך; היִבְקֵעוּ? מי יודע? לחיים פתרונים, והחיים מעמֵמֵעֵם מעבירים את האדם מהשקפת־חיים להשקפת־עולם. ואלו נתן הדבור לכל נביא לעת תולשה — מי יודע איזו נבואה היינו שומעים מפיו. אך בשעות תולשה הנביאים משתתקים — פעמים ברצון ופעמים באונס, וכך נשאר לך רק הצד האחד של הנביא: הלת.

דוקא עתה הולכת נבואה אחת של אתר־העם ומתקימת: הגולה מתקינה עצמה במקומה לנאולה בארץ ישראל. התבצרו להם בני הנעורים הטובים שבנו במערב בתאים קטנים, ומכינים עצמם לחיים אחרים: לומדים עברית, עובדים באחוות, בשדות ובננים, לא רבים הם: איזו מאות באישכנו, עוד מספר בביהם ובאוסטרית. אם נעשה זה במזרח — אין פלא; אם עושים זאת בני המזרח במערב גם כן מובן — אך פלא הוא אם המערב עושה כך. אנו בטוחים היינו כי המערב גם ליהו, ובאמת: לתנועת־המונים קשה לקוות שם, אף כי גם זה אינו מן הגמנע. לעת עתה ישנה רק תנועת יחידים, וצריך לראות יחידים אלה, וחבל שאין אחד־העם יכל להפגיש עם אלה, שרבים מהם קבלו את תורתן בכלי שני, דרך בּוֹבֵר וזיגפריד ברנפלד (מובן שאין לקפח גם את מה שהוסיפו אלה משלהם). אחד־העם חשב אמנם על תחיה רוחנית, בני הנעורים מבשירים עצמם קודם כל לעבודת־נפִישׁ, אך אין דבר: הרוח הוא אחד, נבואתו של אחד העם מתקימת, וכשהנך

רואה את מקימיה — חושב אתה שבדאי יקימו עוד איזו נבואות שלו, זה מוכרח לבוא.

ומונה הנך את עצמך: קצרות היית וקצרותי לא האמנת בקיום הכשרה בגלות, חשבת כי הגלות אוכלת את הגשמה, והוא היטיב לראות, הוא הרגיל יותר בכחם של היחידים, הרגיש יותר בעסיסי-שרשיה של אומה זו, ומותר אתה על כבודך, ושמח ששופ על העובדה ומצד על אשר אין זה, שראה את הגולה יכול לראות את כל זה שנדל עתה, לראות את כל זה מקרוב, למשש את החיים האלה בידים חבלו אין שכר מצוה בעולם זה, ואך לבך אומר לך: יש, והנך חושב: מי שמצטער סופו לשמת, ומי שהעיר את הבונים מוכרח לראות בהבנות הבנין, כן עוד נצחון של אחר העם: נצחה ראיתו ואנו לא ראינו, וצריך להודות בזה.

ואין בכך כלום: אנשי-הרוח חיים בכה-הרוח שלהם, הנשמה מושלת בנוף, כך היתה אמונתו של אחר-העם, ונבואתו ביהם ליחידים באופה מתקימת, ותתקים גם בנוע אליו עצמו, החיים הפנימיים יתגברו על כל, ומי שנבא — עוד עתיד להנבאות, מי שראה וסלל דרך — עוד יראה ויסלל, אי אפשר אחרת, ואך דומה אני, כי ראיתו של אחר-העם להבא תהי יותר עמוקה: לא רק תביעה, כי גם חזוק, נחמה, לתבוע אין עתה מקום: החיים תובעים, ההרנות תובעות, עתה צריך לנתם, ומנתם — אין.

(ב) א. ד. נורדון.

ובטבת תרסיב, בארץ-ישראל, נרשמו עוד שורות:

ראיתי את א. ד. נורדון, גם בארו זה נפלה שלהבת, וישוב תובע הלב: הסנה לא אכל, ומרגיש אתה בו דוקא את התקופה המרובה התובע, שום תולשה אינה מרגשת, יושב הוא בתל-אביב, באותה הפנת שאין בה אף רמז לעולם

שלו הוא שואף ושליצירתו הוא קורא. ואך מה לו ולו? על שמת ים-כנרת
 ובעמק יזרעאל שם יברא דבר-מה. והשאר — מה לו ולשאר?
 את אחר-העם מכירים הכל — ומי תוץ מפנת-עובדים בא"י ומתוג קטן
 במערב מכיר בישותו של א. ד. גורדון? ועם כל זה גדול הכח. השפעתו של
 אחד העם התפורה, התפוררה. היא מרגשת בכל פנה. גרעינים שלה נפלו בכל
 שדה ושדמה, ואך פנת-דכוז, דבר שלם א"ן. תלמידים למחצה, לרבע — ישנם.
 לא. ד. גורדון ישנם כהנים, אנשים העובדים וחיים בדרכיו — דרכיהם. פנות
 קטנות ומצומצמות, אבל בני אדם שלמים או שואפים לשלמות. כך הוא בארץ.
 במערב — שלשה מכתבים שלו מתורגמים רכשו נפשות. וישנן כבר בארץ פנות
 מערביות כאלה. אחד העם הבין, הרגיש את דרך הרוח, אבל הרוח הוא של
 א. ד. גורדון. והדרך לא נמסק: טוביל הוא מן המרכז הרוחני לדת-העבודה.
 היה מי שאמר: אחד העם הפרושי, ברדיצ'בסקי הצדוקי וא. ד. גורדון
 הא"סי (ה.עושה) — אפשר היה זה השם של בן-כתה זו. א. ד. גורדון אינו
 מוצא משם זה. מולסמוי רבו חושב על כבוש העולם והוא על כבוש עולמנו.
 הוא אינו מסתפק במועט. חסץ הוא דוקא שהכל יהיה במלואו, דוקא שלמות
 ומקסימום, ויחד עם זה לא פת כי אם עם. ואך עם חי במינימום, גם אחד-
 העם לא נתקבל ואפילו הרצל נתקבל רק על חלק ורק חלק ממנו. לעם יש
 דרכים ולפת-דרך. ואנו מסתפקים בתוג מצומצם. אם תהינה בתוך הארץ
 פנות אנשיות עובדות ומהורות, ויברא אדם יפה ושואף לשלמות — אלה יפרו את
 השאר. כל עם הי לא יהא נביאים — ואך אין זה מקסין לא את הגביא ולא
 את תלמידיו.

אחד העם הצטמצם. מוסר-יהדות ופוזיטיביזמוס — אלו הן הרכבותיו: השקפת-
 חיים. גורדון אינו מסתפק: קוסמוס — זוהי המלה החביבה עליו, השקפת-עולם.
 החסיד תקן תקונים בעולמות העליונים, וא. ד. גורדון חושב: הנך מקיש במעדר —

התבונן לקוסמוס. תעודת-ישראל — גם זו, אך קודם כל תעודת-אדם ומוזו לתעודת-עולם. החיים — קודם כל, לא מן ספרים כי אם מעצמך, מחיך. וממילא יבוא הכל, הרי בעצם הכל פשוט כל כך, ומובן. וכי אינכם רואים? מתרגש הוא תמיד. כן, הוא רואה, זהו הדבר, ואפשר תחשבו קסדן הוא, הם ושלום, דוקא פנים טובים ועין צוחקה ובת-צחוק על השפתים, ויהודי שלא חי חי עושר, בין הפועלים הנתן חי בזקנתו, ועמם עבד, אבל וסבל ונהנה. עובד, עושה, מקים את תורתו בידיו. ואך הוא יודע גם להוכיח, לתבוע, בעצם יודע הוא כי האדם הוא חלש מטבעו, והוא דוקא אינו שונא לאיש, אינו מבטל איש, אלא, אתם המבינים, אתם שבתרתם בדרך: — איך זה אינכם מבינים, איך זה אתם פונמים בשלמות? ולבו צועק בו: הרי כל פנים שלכם הוא בעצם — פנים בקוסמוס, כלומר, הקוסמוס — וכי מה את יודעים ומשינים ממנו? הוא — הכל, ואנו — מה אנו, אלא שבכל זאת אנו — אנו, מבינים אתם? כשאדם מבין את מקומו בקוסמוס, כשיודע הוא כי הוא קוסמי וכל מעשה שלו, קוסמי — אז יבין, ואז גם מעשיו יהיו ראויים לשמש — קוסמיים. תאמרו: פילוסופיה, קבלה — לא, א. ה. נורדון אינו פילוסוף וגם לא מקובל, הוא פשוט אדם, יהודי, עובד, מקיש במעדר כל עוד יש לו בת, וגם מדבר כשיש צורך ושומעים, וגם כותב, אינו הם ושלום סופר, שכרסופרים אינו מקבל כל מה שהוא כותב זהו כך, סתם, יש לאדם קצת דעיונות והוא מביע אותם, בכלל מה זו ספרות? כשאין בני-אדם עובדים — איזה ערך יש לכתיבתם? הקישו במעדר, לכו אחרי מחרשה — ואז יהיה דבורכם — דבור וכתיבתכם — כתיבה, ואיך אינכם מבינים זאת — והרי כל זה הוא כל כך פשוט — מה? ונורדון מושים לך את ידיו נבוך וחסר-עזרה, כל כך פשוט ובני-אדם אינם מבינים.

ואנו באמת איננו מבינים. בי אם יבוא וימצא גוי שיבין עברית, ויתלנלו לידו במקרה איזו מאמרים של אדם זה — והוא יבוא וימסרם לנויים — ושם יבינוהו. שם יהיו גם תלמידים וגם חסידים וגם קנאים, וספרים יכתבו עליו — ואז יבואו גם

אצלנו ויתחילו לדבר בו. לעת-עתה ישנם יהודים ובודדים. אך אין בכך כלום. א. ד. גורדון חביבים עליו גם אלה. וכותב חטנים האלה שאינו לא איש-קוסמוס ושלצערנו אינו גם איש-מעדרה. ושאנו מביא בעיני א. ד. גורדון על העולם והאדם — אינו יכול בכל זה לבלי הגיד מה שבלבו: הנה אדם, הנה קומה וקופה, הנה ארו, והנה בעצם יהודי פשוט, תמים, עובד ומסתפק במועט, סובל וקורא לחיים ולעונג ולשמחה, יהודי האומר ועושה המדבר ומקים. שדבריו הם אמת שלו, אבל צדקו הוא אנושי, אותו הצדק שחסדי נביאינו מדברים עליו ומתנאים בו — ושבחיים גם הם אינם הסצים לראותו ואינם נוקפים אצבע בשבילו. וכשיש א. ד. גורדון — יש דבר-מה, וכדאי להיות ועונג להיות*.

* הדברים נמסרו לדפוס לפני פטירת העובד הגדול.